

Doğum Sonu Güvenlik Hisleri ile Emzirme Öz Yeterliliği ve Anne-Bebek Bağlanması Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Investigation of the Relationship Between Postnatal Sense of Security, Breastfeeding Self-Efficacy, and Mother-Infant Bonding

Elif KETEN EDİS¹ A,B,C,D,E,F,G^{ORCID}, Sevgi Derya YANIÇ² C,E,G^{ORCID}

¹Amasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Amasya, Türkiye

²Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ebelik Anabilim Dalı, Samsun, Türkiye

ÖZ

Amaç: Bu çalışmanın amacı annelerin doğum sonu güvenlik hisleri ile emzirme öz yeterliliği ve anne-bebek bağlanması arasındaki ilişkiyi ve etkileyen faktörleri incelemektir.

Yöntem: Bu kesitsel çalışma Kasım 2023-Haziran 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya postpartum ilk bir hafta içerisinde olan 322 kadın katılmıştır. Araştırma verileri Annelerin Doğum Sonu Güvenlik Hisleri Ölçeği, Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği ve Anne-Bebek Bağlanma Ölçeği ile toplanmıştır. Verilerin analizinde bağımsız örneklem t-test, tek yönlü varyans analizi, Mann Whitney U testi, Kruskall Wallis-H testi ve Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır. Araştırmaya başlamadan önce etik kurul onayı ve kurum izni alınmıştır.

Bulgular: Kadınların yaş ortalaması 28.17±5.61 olup %59.9'u primipar ve %63.7'sinin gebeliği plansızdır. Annelerin Doğum Sonu Güvenlik Hisleri Ölçeği toplam puan ortalaması 50.99±8.36, Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeği puan ortalaması 50.94±7.17 ve Anne-Bebek Bağlanma Ölçeği puan ortalaması 0.55±1.70'dir. Annelerin doğum sonu güvenlik hisleri ile emzirme öz yeterlilik puan ortalaması arasında pozitif yönlü orta düzeyde, anne-bebek bağlanma ölçeği puan ortalaması arasında negatif yönlü düşük düzeyde bir ilişki saptanmıştır. Emzirme öz yeterlilik ölçeği ile anne-bebek bağlanma ölçeği puan ortalaması arasında ise negatif yönlü düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur (p<0.05)..

Sonuç: Araştırma sonuçları annelerin doğum sonu güvenlik hisleri arttıkça emzirme öz yeterliliğinin arttığını ve anne ile bebeğin bağlanma sorununun azaldığını göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Doğum sonrası, Emzirme, Maternal-fetal ilişkiler, Öz yeterlik.

ABSTRACT

Objective: This study aimed to examine the relationship and influencing factors between mothers' postnatal sense of security, breastfeeding self-efficacy, and mother-infant bonding.

Method: This cross-sectional study was conducted between November 2023 and June 2024. The study included 322 postpartum women. The research data were collected with the Mothers' Postnatal Sense of Security Scale, the Breastfeeding Self-Efficacy Scale, and the Mother-to-Infant Bonding Scale. Independent sample t-test, one-way ANOVA, Mann-Whitney U test, Kruskall Wallis-H test, and Spearman correlation analysis were used in the analysis of the data. Ethics committee approval and institutional permission were obtained before starting the research.

Results: The mean age of the women was 28.17±5.61, 59.9% were primiparous, and 63.7% had unplanned pregnancies. The total mean score of the mothers' postnatal sense of security scale was 50.99±8.36, the mean score of the breastfeeding self-efficacy scale was 50.94±7.17, and the mean score of the mother-to-infant bonding scale was 0.55±1.70. A moderate positive correlation was found between the mothers' postnatal sense of security and breastfeeding self-efficacy mean scores, and a low negative correlation was found between the mother-to-infant bonding mean scores. A low negative correlation was found between the breastfeeding self-efficacy scale and the mother-to-infant bonding scale mean scores (p<0.05).

Conclusion: The research results showed that as mothers' postpartum sense of security increased, breastfeeding self-efficacy increased, and the mother-infant bonding problem decreased.

Sorumlu Yazar: Elif KETEN EDİS

Amasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Amasya, Türkiye
elifketen05@gmail.com

Geliş Tarihi: 01.11.2024 – Kabul Tarihi: 13.08.2025

Yazar Katkıları: A) Fikir/Kavram, B) Tasarım, C) Veri Toplama ve/veya İşleme, D) Analiz ve/veya Yorum, E) Literatür Taraması, F) Makale Yazımı, G) Eleştirel İnceleme

Key words: Postpartum, Breastfeeding, Maternal-fetal relations, Self efficacy.

1. GİRİŞ

Güvenlik duygusu insanların temel gereksinimlerinden biridir ve bir bireyin kendini güvende, kendine güvenen, şüphe ve kaygıdan uzak hissettiği duygusal bir durum olarak tanımlanmaktadır (1). Güvenlik hissi yaşamın tüm yönlerini etkilemektedir. Güvende ve emniyette hissetmenin olumlu doğum deneyiminin temel bir parçası olduğu bildirilmektedir (2). Doğum sonrası dönem, fiziksel, psikolojik, duygusal ve sosyal değişikliklerinin yaşandığı önemli bir yaşam dönemidir (3). Bu dönem aynı zamanda ailenin yeni rol ve sorumluluklara uyum sağlaması gereken zorlu bir süreçtir. Güvenlik hissi, doğum sonu dönemdeki kadınların anneliğe uyum sağlamaları, yenidoğanla bağ kurmaları ve aile üyeleriyle daha güçlü bağlar kurmaları için önemli bir faktördür (4). Bu dönemde yetersiz güvenlik duygusu, anksiyete ve depresyon gibi sorunlara, emzirme başarısızlığına ve anne-bebek bağlanmasının olumsuz etkilenmesine yol açabilmektedir (5-7).

Doğum sonu dönemde belirsizlik ve endişeye yol açabilecek fiziksel ve psikososyal değişimler yaşanmaktadır (4). Bu dönemde annelerin, kendilerinin ve bebeklerinin iyiliği için desteğe, bakıma ve uygun sağlık hizmetlerine erişime ihtiyaçları vardır. Aile, toplum ve sağlık profesyonellerinin desteği, annelerin yaşadıkları zorlukların üstesinden gelmelerine ve doğum sonu dönemde ortaya çıkabilecek fiziksel, duygusal ve psikolojik stresi yönetmelerine yardımcı olabilmektedir (1, 8). Ancak, anneler bu süreçte yeterli destek alamadıklarında yaşadıkları zorluklarla başa çıkmaları zorlaşabilmekte ve annelik duygusu olumsuz etkilenebilmektedir (4). Doğum sonu düşük güvenlik duygusu, postpartum depresyon ve anne-bebek arasında bağlanma bozuklukları riskinin artmasına neden olabilmektedir (7).

Güvenlik duygusu emzirmenin sürdürülmesinde önemli rol oynamaktadır. Emzirme öz yeterliliği, bir kadının emzirme kapasitesine olan güvenine dayanmaktadır. Annelerin emzirme niyeti, eşin desteği, hemşire ve ebelerin desteği, doğum öncesi dönemde emzirmeye yönelik bilgi alma, emzirmeye başlama zamanı ve önceki emzirme deneyimleri gibi birçok faktör emzirme öz yeterliliğini etkilemektedir (9). Öte yandan stres, anksiyete, depresyon gibi faktörlerin emzirme öz yeterliliğini olumsuz yönde etkilediği belirtilmektedir (10-12). Bu nedenle doğum sonu dönemde annelerin desteklenmesi ve güvende hissetmesinin sağlanması önemlidir.

Annelerin güvenlik hisleriyle ilgili yapılan çeşitli çalışmalarda eş desteği, doğum algısı, öz yeterlik ve doğum sonu depresyona yatkınlık gibi faktörlerle ilişkisi incelenmiştir (6, 13-15). Ancak annelerin güvenlik hisleri ile emzirme öz-yeterliliği ve anne-bebek bağlanması arasındaki ilişkiyi inceleyen sınırlı sayıda çalışmaya ulaşılmıştır (5, 7, 16). Literatür incelendiğinde annelerin doğum sonu güvenlik hisleri ile emzirme öz yeterliliği ve anne-bebek bağlanması arasındaki ilişkiyi bir arada inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada annelerin doğum sonu güvenlik hisleri ile emzirme öz-yeterliliği ve anne-bebek bağlanması arasındaki ilişki ve etkileyen faktörler incelenmiştir. Çalışma bulgularının doğum sonu güvenlik hissi ile emzirme öz yeterliliği ve anne-bebek bağlanması arasındaki ilişkinin ortaya konmasına, riskli grupların belirlenmesine ve doğum sonu güvenlik hissini desteklenmesi ve güçlendirilmesine yönelik yapılacak ileri çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma Soruları

- Annelerin doğum sonu güvenlik hisleri, emzirme öz-yeterliliği ve anne-bebek bağlanması ne düzeydedir?
- Annelerin doğum sonu güvenlik hisleri ile emzirme öz-yeterliliği ve anne-bebek bağlanması arasında ilişki var mıdır?
- Bazı sosyodemografik ve obstetrik özelliklere göre doğum sonu güvenlik hisleri, emzirme öz yeterliliği ve anne-bebek bağlanması farklı mıdır?

2. GEREÇ VE YÖNTEMLER

Araştırmanın Türü

Bu çalışma kesitsel tiptedir.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma Kasım 2023-Haziran 2024 tarihleri arasında Türkiye'nin Orta Karadeniz Bölgesinde bir hastanenin doğum ve kadın hastalıkları kliniğinde gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini postpartum dönemdeki kadınlar oluşturmuştur. Örneklem alınacak anne sayısı Çilesiz ve Alparslan (2023) çalışmasına göre doğum sonu güvenlik hisleri ve anne-bebek bağlanma ölçeği arasındaki korelasyon katsayısı (0,181) referans alınarak 326 olarak hesaplanmıştır (16). Dahil edilme kriterleri; 18 yaş ve üzerinde olmak, Türkçe iletişim kurabilecek, postpartum ilk bir hafta içerisinde olmak, postpartum herhangi bir komplikasyon gelişmemiş olmak, sağlıklı bir yenidoğana sahip olmak, soruları yanıtlayacak bilişsel-algısal yeterlilikte olmak, psikiyatrik bir hastalık tanısı almamış olmak olarak belirlenmiştir. Dışlanma kriterleri; 18 yaş altında olmak, iletişim kurmaya yönelik bir engeli olmak (görme, işitme, konuşma, dil vb), postpartum anne ve bebekte bir komplikasyon gelişmiş olmak ve psikiyatrik bir hastalık tanısı almış olmak olarak belirlenmiştir. Araştırmada olası veri kayıpları göz önünde bulundurularak 350 adet veri toplama formu uygulanmıştır. Formları eksiksiz yanıtlayan 322 anne araştırmaya dahil edilmiştir. Yapılan post-hoc güç analizinde çalışmanın gücü %99 bulunmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri Tanıtıcı Bilgi Formu, Doğum Sonu Güvenlik Hisleri Ölçeği, Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği ve Anne-Bebek Bağlanma Ölçeği kullanılarak toplanmıştır.

Tanıtıcı Bilgi Formu: Annelerin bazı sosyodemografik (yaş, eğitim durumu, çalışma durumu vb.) ve obstetrik (düşük, kürtaj sayısı, doğum sayısı, gebeliğin planlanma durumu vb.) özelliklerini belirlemeye yönelik araştırmacılar tarafından hazırlanan 15 soruyu içermektedir (14, 16).

Annelerin Doğum Sonu Güvenlik Hisleri Ölçeği: Persson ve ark. (2007) tarafından geliştirilmiştir (17). Ölçek ile doğum sonu ilk haftada annelerin güvenlik hisleri ölçülebilmektedir. Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği Geçkil ve ark. (2016) tarafından yapılan ölçek 18 madde ve dördümlü Likert tipindedir Ölçek dört alt boyuttan (Güçlendirici davranış, Genel iyilik, Aile bağları, Emzirme davranışı) oluşmaktadır. Ölçek maddeleri 1-4 arasında puanlanmaktadır ve elde edilebilecek puanlar 18-72 arasında değişmektedir. Ölçekte bulunan

7., 8., 9. ve 11. maddeler ters çevrilerek puanlanmaktadır. Ölçekten yüksek puan alınması güvenlik hissinin iyi olduğunu göstermektedir. Ölçeğin toplam Cronbach's alfa değeri 0.84 olarak hesaplanmıştır (18). Bu çalışmada toplam Cronbach's alfa değeri 0.75 olarak bulunmuştur.

Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeği: Annelerin emzirme öz-yeterlilik düzeylerini değerlendirmek amacıyla geliştirilen ölçeğin ilk formu 33 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin 2003 yılında 14 maddelik kısa formu geliştirilmiştir (19). Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Tokat ve ark. (2010) tarafından yapılan ölçek beşli Likert tipindedir. Ölçek maddeleri 1-5 arasında puanlanmaktadır ve elde edilebilecek puanlar 14-70 arasında değişmektedir. Alınan puanın yüksek olması yüksek emzirme öz yeterliliğini göstermektedir. Ölçeğin Cronbach's alfa değeri 0.86 olarak hesaplanmıştır (20). Bu çalışmada Cronbach's alfa değeri 0.94 olarak bulunmuştur.

Anne-Bebek Bağlanma Ölçeği: Ölçek anne-bebek bağlanmasını değerlendirmek amacıyla Taylor ve ark. (2005) tarafından geliştirilmiştir (21). Ölçek doğumdan sonraki ilk günden itibaren uygulanabilecek şekilde düzenlenmiş ve annenin bebeğine karşı hissettiği duyguları tek bir kelime ile ifade etmesine olanak tanımaktadır. Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Aydemir ve Alparslan (2016) tarafından yapılan ölçek sekiz madde ve dörtlü Likert tipindedir. Ölçek maddeleri 0-3 arasında puanlanmaktadır ve ölçekten alınabilecek puanlar 0-24 arasındadır. Ölçekte bulunan 1.,4., ve 6. maddeler olumlu duygu ifadesi olup 0,1,2,3 şeklinde puanlanmakta; 2.,3.,5.,7. ve 8. maddeler olumsuz duygu ifadeleri olup 3,2,1,0 şeklinde puanlanmaktadır. Ölçekten yüksek puan alınması anne ile bebeğin bağlanma sorunu olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach alfa değeri 0.66-0.69 olarak bildirilmiştir (22). Bu çalışmada Cronbach alfa değeri 0.77 olarak bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri doğum sonu dönemde olan annelerden (vajinal doğumdan en az 24 saat, sezaryen doğumdan en az 48 saat sonra) taburculuk öncesi toplanmıştır. Veri toplama sürecinde doğum sonu dönemde olan anneler odalarında ziyaret edilmiş, araştırmacı ilk önce kendini tanıtmış ve araştırmaya yönelik bilgi vermiştir. Annelerin sözlü ve yazılı onamlarının alınmasının ardından veri toplama formları verilerek nasıl doldurulacağı ayrıntılı şekilde açıklanmıştır. Anneler formları öz bildirimine dayalı doldurmuştur. Formların doldurulmaya başlanmasından önce annelerin bakım gereksinimlerinin karşılanmış olmasına ve bebeklerini emzirmiş olmalarına dikkat edilmiştir. Formların yanıtlanması 15-25 dakika sürmüştür.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırma verileri SPSS 25.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluğu için Kolmogorow-Smirnov testi ile çarpıklık, basıklık değerleri (± 1.5) incelenmiştir (23). Varyansların homojenliği Levene testi ile belirlenmiştir. Normal dağılım gösteren verilerde iki grup karşılaştırmalarında bağımsız örneklem t-test, üç ve üzeri grup karşılaştırmalarında tek yönlü varyans analizi (post-hoc Bonferroni) kullanılmıştır. Normal dağılım göstermeyen verilerde iki grup karşılaştırmalarında Mann Whitney U testi, üç ve üzeri grup karşılaştırmalarında Kruskall Wallis-H testi kullanılmıştır. Ölçek puan ortalamaları arasındaki ilişki Spearman korelasyon analizi ile belirlenmiştir. Anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmaya dahil edilen annelerin yaş ortalaması $28.17 \pm 5,61$ olup %72.1'inin lise mezunu olduğu, %61.2'sinin çalışmadığı, %95.0'ının gelirinin giderine eşit olduğu ve %87.3'ünün çekirdek aile yapısına sahip olduğu belirlenmiştir. Annelerin %59.9'unun primipar ve %63.7'sinin gebeliğinin plansız olduğu saptanmıştır. Annelerin %38.8'i bebeğini doğumdan iki saat sonra emzirmiş, %52.8'i bebeğine anne sütü dışında besin vermiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Annelerin Sosyodemografik ve Obstetrik Özellikleri

Özellik	Ort. \pm SS	Min.-Maks.
Yaş	28.17 ± 5.61	19-41
Düşük sayısı	0.35 ± 0.92	0-6
Kürtaj sayısı	0.24 ± 0.51	0-3
Doğum sayısı	1.67 ± 0.99	1-7
Yaşayan çocuk sayısı	1.61 ± 0.89	0-5
	Sayı	%
Eğitim durumu		
İlköğretim	23	7.1
Lise	232	72.1
Üniversite	67	20.8
Çalışma durumu		
Çalışıyor	125	38.8
Çalışmıyor	197	61.2
Gelir düzeyi		
Geliri giderinden az	6	1.9
Geliri giderine eşit	306	95.0
Geliri giderinden fazla	10	3.1
Aile tipi		
Çekirdek	281	87.3
Geniş	41	12.7
Parite		
Primipar	193	59.9
Multipar	129	40.1
Gebeliğin planlanma durumu		
Planlı	117	36.3
Plansız	205	63.7
Doğum sonu döneme yönelik bilgi alma durumu		
Evet	89	27.6
Hayır	233	72.4
Doğum sonu dönemde eş desteği alma durumu		
Evet	305	94.7
Hayır	17	5.3
Bebeğini doğum sonrası ilk emzirme zamanı		
İlk yarım saat içerisinde	2	0.6
İlk 1 saat içerisinde	99	30.8
İlk 2 saat içerisinde	96	29.8
İlk 2 saat sonrasında	125	38.8
Bebeğine anne sütü dışında besin verme durumu		
Evet	170	52.8
Hayır	152	47.2

Ölçek puan ortalamaları incelendiğinde; Annelerin Doğum Sonu Güvenlik Hisleri Ölçeği toplam puan ortalaması 50.99 ± 8.36 (23-66), Güçlendirici davranış alt boyut puan

ortalaması 16.80 ± 4.02 (6-24), Genel iyilik alt boyut puan ortalaması 11.43 ± 3.37 (5-19), Aile bağları alt boyut puan ortalaması 13.66 ± 2.39 (4-16) ve Emzirme davranışı alt boyut puan ortalaması 9.11 ± 1.61 (5-12) olarak bulunmuştur. Annelerin Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeği puan ortalamasının 50.94 ± 7.17 (30-70) ve Anne-Bebek Bağlanma Ölçeği puan ortalamasının 0.55 ± 1.70 (0-17) olduğu belirlenmiştir.

Ölçek puan ortalamaları arasındaki ilişki Tablo 2’de sunulmuştur. Annelerin Doğum Sonu Güvenlik Hisleri Ölçeği ile Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeği puan ortalaması arasında pozitif yönlü orta düzeyde, Anne-Bebek Bağlanma Ölçeği puan ortalaması arasında negatif yönlü düşük düzeyde bir ilişki saptanmıştır. Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeği ile Anne-Bebek Bağlanma Ölçeği puan ortalaması arasında ise negatif yönlü düşük düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($p < 0.05$) (Tablo 2).

Tablo 2. Ölçek Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki

Ölçekler		Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeği	Anne-Bebek Bağlanma Ölçeği
Annelerin Doğum Sonu Güvenlik Hisleri Ölçeği	r	0.423	-0.247
	p	000	000
Güçlendirici Davranış	r	0.296	-0.195
	p	000	000
Genel İyilik	r	0.383	-0.185
	p	000	000
Aile Bağları	r	0.209	-0.201
	p	000	000
Emzirme Davranışı	r	0.321	-0.163
	p	000	000
Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeği	r	-	-0.323
	p	-	000

r: Spearman correlation

Annelerin bazı özellikleri ve ölçek puan ortalamaları arasındaki ilişkiye bakıldığında; Annelerin Doğum Sonu Güvenlik Hisleri Ölçeği ile yaş değişkeni arasında pozitif yönlü orta düzeyde ($r=0.424$, $p < 0.001$), doğum sayısı ($r=0.247$, $p < 0.001$) ve yaşayan çocuk sayısı ($r=0.216$, $p < 0.001$) arasında pozitif yönlü düşük düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür. Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeği ile yaş değişkeni arasında pozitif yönlü düşük düzeyde ($r=0.312$, $p < 0.001$), doğum sayısı ($r=0.495$, $p < 0.001$) ve yaşayan çocuk sayısı ($r=0.506$, $p < 0.001$) arasında ise pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ayrıca Anne-Bebek Bağlanma Ölçeği ile yaş değişkeni ($r=-0.218$, $p < 0.001$), doğum sayısı ($r=-0.209$, $p < 0.001$) ve yaşayan çocuk sayısı ($r=-0.205$, $p < 0.001$) arasında negatif yönlü düşük düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Annelerin sosyodemografik ve obstetrik özellikleri ile ölçek puan ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 3’de gösterilmiştir. Araştırmada üniversite mezunu olan, çalışan, geliri giderinden fazla olan, multipar, gebeliği planlı ve doğum sonrası eş desteği alan annelerin doğum sonu güvenlik hisleri daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca geniş aile yapısına sahip, multipar, eş desteği alan ve bebeğine anne sütü dışında besin vermeyen annelerin emzirme öz yeterlilik puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Primipar kadınlarda ve doğum sonrası eş desteği almayanlarda ise anne-bebek bağlanma ölçeği puan ortalaması daha yüksek bulunmuştur ($p < 0.05$). Buna göre multipar ve eş desteği alan kadınlarda anne-bebek bağlanma sorununun daha az olduğu söylenebilir. Diğer değişkenler ile ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır ($p > 0.05$) (Tablo 3).

Tablo 3. Annelerin Sosyodemografik ve Obstetrik Özellikleri ile Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

		Doğum Sonu Güvenlik Hisleri Ölçeği		Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeği		Anne-Bebek Bağlanma Ölçeği	
		Ort. ± SS	Ortanca (min.-maks.)	Ort. ± SS	Ortanca (min.-maks.)	Ort. ± SS	Ortanca (min.-maks.)
Eğitim durumu	İlköğretim	50.04±7.86 ^a	53 (33-60)	51.03±6.87	56 (40-70)	0.43±1.08	0 (0-4)
	Lise	50.35±8.65 ^a	51.5 (23-66)	50.87±7.34	52 (30-70)	0.55±1.71	0 (0-17)
	Üniversite	53.51±7.02 ^b	54 (36-64)	50.12±6.45	52 (36-65)	0.61±1.83	0 (0-11)
	Test/p	F=3.929 p= 0.021		F=2.538 p=0.081		KW=0.230 p=0.891	
Çalışma durumu	Çalışıyor	52.21±8.36	53 (29-66)	50.49±6.69	52 (36-67)	0.72±2.21	0 (0-17)
	Çalışmıyor	50.15±8.27	51 (23-65)	51.23±7.46	53 (30-70)	0.23±1.26	0 (0-11)
	Test/p	t=2.279 p= 0.023		F=0.909 p=0.364		U=11730.5 p=0.328	
Gelir düzeyi	Geliri giderinden az	43.50±6.98 ^a	43 (36-55)	49.17±8.61	49 (38-59)	0.52±0.82	0 (0-2)
	Geliri giderine eşit	50.95±8.36 ^{ab}	52 (23-66)	50.90±7.16	52 (30-70)	0.53±1.63	0 (0-17)
	Geliri giderinden fazla	56.50±5.15 ^b	58.5 (47-62)	53.20±6.97	53 (43-67)	1.20±3.46	0 (0-11)
	Test/p	F=4.689 p= 0.010		KW=0.598 p=0.742		KW=0.091 p=0.955	
Aile tipi	Çekirdek	50.90±8.56	52 (23-66)	50.38±7.13	51 (30-70)	0.52±1.49	0 (0-11)
	Geniş	51.54±6.91	52 (36-63)	54.83±6.24	56 (41-70)	0.73±2.74	0 (0-17)
	Test/p	t=-0.450 p=0.653		t=-4.189 p= 0.000		U=5589.0 p=0.674	
Parite	Primipar	49.23±8.66	50 (23-65)	48.27±6.43	48 (30-67)	0.57±1.31	0 (1-11)
	Multipar	53.59±7.16	55 (30-66)	54.95±6.32	56 (38-70)	0.51±2.16	0 (1-17)
	Test/p	t=-4.894 p= 0.000		t=-9.227 p= 0.000		U=10129.5 p= 0.000	
Gebeliğin planlanma durumu	Planlı	53.06±8.09	54 (28-66)	50.84±6.64	53 (36-65)	0.50±1.75	0 (0-17)
	Plansız	49.80±8.30	51 (23-65)	51.01±7.47	52 (30-70)	0.57±1.67	0 (0-11)
	Test/p	t=3.416 p= 0.001		t=-0.210 p=0.841		U=11898.5 p=873	
Doğum sonu döneme yönelik bilgi alma durumu	Evet	52.44±7.72	54 (33-65)	49.92±7.87	50 (30-70)	0.43±1.21	0 (0-9)
	Hayır	50.43±8.54	52 (23-66)	51.33±6.86	53 (36-70)	0.59±1.85	0 (0-17)
	Test/p	t=1.933 p=0.054		t=-1.586 p=0.114		U=10028.0 p=0.533	
Doğum sonrası eş desteği alma durumu	Evet	51.71±7.79	53 (30-66)	51.19±7.19	53 (30-70)	0.52±1.72	0 (0-17)
	Hayır	38.12±7.87	39 (23-50)	46.47±5.20	45 (40-59)	1.06±1.44	1 (0-3)
	Test/p	t=6.992 p< 0.001		t=2.669 p= 0.008		U=1589.5 p< 0.001	
Bebegine anne sütü dışında besin verme durumu	Evet	51.64±8.62	52 (23-66)	48.77±6.96	48,5 (30-67)	0.71±2.11	0 (0-17)
	Hayır	50.26±8.03	51 (28-65)	53.38±6.61	54 (36-70)	0.37±1.05	0 (0-9)
	Test/p	t=1.473 p=0.142		t=-6.084 p< 0.001		U=12131.0 p=0.196	

F: One-way ANOVA (Post-hoc Bonferroni), t:Independent Sample t test, KW: Kruskal Wallis-H test, U: Mann-Whitney U test

4. TARTIŞMA

Annelerin doğum sonu güvenlik hisleri ile emzirme öz yeterliliği ve anne-bebek bağlanması arasındaki ilişkiyi ve etkileyen faktörleri incelemek amacıyla yürütülen bu çalışmada annelerin doğum sonu güvenlik hisleri arttıkça emzirme öz yeterliliğinin arttığı ve anne-bebek bağlanma sorununun azaldığı belirlenmiştir.

Bu çalışmada annelerin doğum sonu güvenlik hisleri puan ortalaması 50.99 ± 8.36 olarak bulunmuş olup orta düzeyde olduğu söylenebilir. Mrkulić ve Idrizbegović (2023)'in çalışmasında annelerin doğum sonu güvenlik hisleri bu çalışmayla benzer bulunmuştur (4). Ülkemizde yürütülen farklı çalışmalarda da bu çalışmayla benzer puan düzeyleri gösterilmiştir (5, 6, 13, 16, 24). Katı ve Altuntuğ (2024)'un çalışmasında ise bu çalışmadan daha yüksek puan ortalaması (64.29 ± 10.27) bildirilmiştir (14). Annelerin güvenlik duygusu doğum sonu aldıkları bakım ve destekten etkilenmektedir. Bu doğrultuda doğum sonu bakım kalitesinin artırılması annelerin güvenlik hislerinin artmasına katkı sağlayabilir. Literatürdeki çalışmalar birçok faktörün doğum sonu güvenlik hissini etkilediğini göstermektedir (13, 14, 25). Bu çalışmada doğum sonu güvenlik hisleri ile yaş, doğum sayısı ve yaşayan çocuk sayısı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ancak literatürdeki bazı çalışmalar yaş, gebelik ve doğum sayısının doğum sonu güvenlik hislerini etkilemediğini göstermiştir (13, 14, 24). Öte yandan bilgi eksikliğinin annelerde korku ve belirsizliğe yol açabileceği düşünülmektedir. Gebelik, doğum ve doğum sonrası döneme ilişkin bilgi almak güvenlik hissini desteklemektedir (8, 16, 23). Bu çalışmada yaş, gebelik ve doğum sayısının artması, annelerin deneyimlerinin artmasını sağlayarak güvenlik duygusunu olumlu yönde etkilemiş olabilir. Bunların yanı sıra çalışmamızda üniversite mezunu olan, çalışan, geliri giderinden fazla olan, multipar, gebeliği planlı olan ve doğum sonrası eş desteği alan annelerde doğum sonu güvenlik hisleri daha yüksek bulunmuştur. Bu bulguların literatürle örtüştüğü görülmektedir. Benzer şekilde literatürdeki çalışmalarda eğitim düzeyi, çalışma durumu, gelir düzeyi, gebeliğin planlanma durumu, eş ve aile bireylerinin desteği, gebelik, doğum ve doğum sonrası döneme yönelik bilgi alma durumunun doğum sonu güvenlik hislerini etkilediği belirlenmiştir (13, 14, 16, 24).

Bu çalışmada annelerin emzirme öz yeterlilik puan ortalaması 50.94 ± 7.17 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınabilecek puanların 14 ile 70 arasında olduğu göz önüne alındığında annelerin emzirme öz yeterliliklerinin iyi düzeyde olduğu söylenebilir. Literatürdeki çalışmalara bakıldığında; Yang ve ark. (2016) postpartum emzirme öz yeterlilik puan ortalamasını 47.28 ± 10.56 (9), Öztaş ve ark. (2024) 53.69 ± 11.23 (5), Akça ve Yıldız (2024) 54.04 ± 7.15 (26), Edis ve ark. (2023) 54.51 ± 9.80 (27), Ergezen ve ark. (2021) 57.30 ± 10.46 (28), Cantürk ve Kostak (2020) ise 61.57 ± 9.81 (29) olarak belirlemişlerdir. Çalışmalardaki farklı puan ortalamalarının örneklem gruplarındaki bölgesel farklılıklardan kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Literatürde daha önce emzirme deneyimi olan annelerin emzirme öz yeterliliğinin daha yüksek olduğu belirtilmektedir (30). Bu çalışmada annelerin %59,9'unun primipar olması literature göre daha düşük emzirme öz yeterliliğinin nedeni olabilir. Çalışmamızda emzirme öz yeterliliği ile yaş, doğum sayısı ve yaşayan çocuk sayısı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ayrıca geniş aile yapısına sahip, multipar, eş desteği alan ve bebeğine anne sütü dışında besin vermeyen kadınların emzirme öz yeterlilik puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Benzer şekilde Cantürk ve Kostak (2020)'in çalışmasında yaş, gebelik sayısı ve çocuk sayısı ile emzirme öz yeterliliği arasında pozitif yönde

bir ilişki olduğu belirlenmiştir (29). Ergezen ve ark. (2021)'nin çalışmasında da çocuk sayısı arttıkça annelerin emzirme öz yeterliliği ve emzirme başarısının arttığı saptanmıştır (28). Yang ve ark. (2016) emzirme niyeti, eş desteği, hemşirelerden/ebelerden destek alma, doğum öncesi emzirme eğitimi alma ve önceki emzirme deneyiminin emzirme öz yeterliliğini etkilediğini belirlemiştir (9). Başka bir çalışmada ise ileri yaşlı nesillerin (büyükanne/kayınvalide) desteğinin emzirme uygulamaları üzerinde pozitif etki yarattığı belirlenmiştir (31). Altıparmak ve ark. (2021) ise evlilik uyumu arttıkça emzirme özyeterliliğinin arttığını belirlemiştir (32). Bu sonuçlar emzirmeye yönelik tecrübe sahibi olma ve destek almanın önemini ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın bulguları da benzer doğrultuda olup literatürü desteklemektedir. Bununla birlikte emzirme öz yeterliliğini etkileyen farklı değişkenleri ortaya koymak amacıyla daha geniş popülasyonlarda ileri araştırmalar yapılabilir.

Bu çalışmada anne-bebek bağlanma ölçeği puan ortalaması 0.55 ± 1.70 olarak bulunmuştur. Ölçekten yüksek puan alınmasının anne ile bebeğin bağlanma sorunu olduğunu gösterdiği dikkate alındığında, bu çalışmada anne-bebek bağlanmasının olumlu yönde olduğu söylenebilir. Bu bulgular literatürle benzerdir. Çalışmamızla aynı ölçeği kullanan Çilesiz ve Alparslan (2023)'in çalışmasında anne-bebek bağlanma ölçeği puanı 1.12 ± 1.84 olarak bulunmuştur (16). Başka bir çalışmada ise 0.60 ± 1.17 olarak belirlenmiştir (33). Bu çalışmadaki diğer bir bulgu da yaş, doğum sayısı ve yaşayan çocuk sayısı arttıkça anne-bebek bağlanma sorununun azaldığı; multiparda ve eş desteği alan kadınlarda anne-bebek bağlanma sorunun daha az olduğudur. Yapılan bir çalışmada doğum sonrası evlilik uyumu arttıkça anne-bebek bağlanmasının arttığı belirlenmiştir (32). Başka bir çalışmada maternal bağlanmanın yaşı ileri olan kadınlarda daha yüksek olduğu ancak gebelik sayısı ile ilişkili olmadığı belirlenmiştir (34). Özdemir ve ark. (2021) ise yaşı 35'in üzerinde ve doğum sayısı 4 ve daha fazla olan annelerde bağlanma düzeyinin daha yüksek olduğunu belirlemiştir (35). Yaş ve doğum sayısı arttıkça annelerin deneyimlerinin artması ve multipar kadınların bebek bakımı, emzirme vb. konularda daha deneyimli olmaları daha yüksek bağlanma düzeyinin nedeni olabilir.

Bu çalışmada annelerin doğum sonu güvenlik hisleri arttıkça emzirme özyeterliliğinin ve anne bebek bağlanmasının olumlu yönde etkilendiği belirlenmiştir. Ayrıca emzirme öz yeterliliği arttıkça anne-bebek bağlanma sorunun azaldığı saptanmıştır. Yapılan bir çalışmada emzirme öz yeterliliği ile maternal bağlanma arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir (36). Çalışma bulgularımızla benzer şekilde Öztaş ve ark. (2024)'nin çalışmasında annelerin doğum sonu güvenlik hissi arttıkça, emzirme öz yeterlilik duygusunun pozitif yönde etkilendiği belirlenmiştir (5). Başka bir çalışmada da kendilerini güvende hisseden kadınların emzirme öz yeterliliklerinin daha yüksek olduğu bildirilmiştir (37). Melo ve ark. (2021) postpartum kaygı düzeyi düşük olan annelerin emzirme öz yeterliliklerinin daha yüksek olduğunu saptamışlardır (11). Çilesiz ve Alparslan (2023) ise annelerin doğum sonu güvenlik his düzeyi arttıkça anne-bebek bağlanmasının pozitif yönde etkilendiği sonucuna ulaşmıştır (16). Bu bulgular doğum sonu güvenlik hisleri, emzirme özyeterliliği ve anne-bebek bağlanması arasındaki ilişkinin önemini vurgulamaktadır. Bu doğrultuda hemşireler, ebeler ve diğer sağlık profesyonelleri tarafından annelerin doğum sonu güvenlik duygularını arttırmaya yönelik yeterli destek ve bakım sağlanmalıdır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma tek merkezde yürütülmüştür. Ayrıca araştırma örneklemini erken postpartum dönemde olan anneler oluşturmuştur. Diğer bir sınırlılık da bulguların araştırmaya dahil edilen annelerin öz bildirimine dayalı olmasıdır. Ayrıca ölçek puan ortalamalarının belirli sosyodemografik ve obstetrik özellikler doğrultusunda değerlendirilmesi de araştırmanın başka bir sınırlılığı olarak kabul edilebilir. Bu nedenle sonuçlar doğum sonu dönemdeki tüm annelere genellenmemelidir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın sonuçları, annelerin doğum sonu güvenlik hisleri arttıkça emzirme öz yeterliliğinin ve anne-bebek bağlanmasının olumlu yönde etkilendiğini ortaya koymuştur. Ayrıca emzirme öz yeterliliği arttıkça anne-bebek bağlanma sorununun azaldığı belirlenmiştir. Araştırmada yaş, doğum sayısı ve çocuk sayısı arttıkça doğum sonu güvenlik hisleri, emzirme öz yeterliliği ve anne-bebek bağlanmasının olumlu yönde etkilendiği görülmüştür. Bunların yanısıra bu çalışmada doğum sonu güvenlik hisleri, emzirme özyeterliliği ve anne-bebek bağlanmasını etkileyen farklı değişkenler ortaya konmuştur. Bu doğrultuda postpartum dönemdeki annelerin güvenlik hisleri değerlendirilerek destekleyen müdahaleler geliştirilmelidir. Annelerin güvende hissetmeleri emzirme başarısına katkı sağlayarak stres ve kaygıyı azaltabilir ve yaşam kalitesini artırabilir. Ayrıca yeterli bağlanma çocuk sağlığının geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Öte yandan postpartum dönemdeki annelerin güvende ve yeterli hissetmesi, başarılı bir emzirme süreci ve güçlü bağlanma, sadece anne ve bebeği değil aynı zamanda aileyi ve toplumu olumlu etkileyecektir. Bu doğrultuda;

Doğum sonu bakımda görev alan hemşireler, ebeler ve diğer sağlık profesyonelleri, annelerin güvenlik duygusunu artırmanın emzirme öz yeterliliğini ve anne-bebek bağlanmasını güçlendirmedeki önemini farkında olmalıdır. Bu doğrultuda annelere, prekonsepsiyonel dönemden itibaren başlayan ve doğum sonu dönemi de içeren bireye özgü, bütüncül bakım sunulmalı ve annelerin olumlu deneyimleri desteklenmelidir. Ayrıca annelerin kültürel farklılıklarına duyarlı, yargılayıcı olmayan, sabırlı ve empatik bir iletişim kurulmalı, kaygı ve endişelerini ifade etmeleri desteklenmelidir. Doğum sonu süreçte taburculuk öncesi yeterince güvende hissetmeyen ve risk altında olan anneler belirlenerek gereksinim duydukları konularda destek ve bakım sunulmalıdır.

Anne odaklı doğum hizmetleri yaygınlaştırılmalı, doğum sonrası dönemdeki anneler için sakin, güvenli ve destekleyici hastane ortamları sağlanmalıdır. Doğum sonrası destek hizmetleri (emzirme danışmanlığı, bebek bakımı, öz bakım, psikososyal destek vb.) artırılmalıdır. Özellikle ilk günlerde annenin yalnız kalmaması sağlanmalı, anlayış ve güven ortamı geliştirilmelidir.

Politika yapıcılar tarafından kadınların doğum öncesi dönemden itibaren sürece aktif katılımlarını destekleyen bir sağlık sistemi oluşturulmalıdır. Ayrıca postpartum dönemdeki annelere yönelik psikososyal destek sistemleri geliştirilmelidir.

Gelecekteki araştırmalarda, annelerin doğum sonu güvenlik hisleri, emzirme öz yeterliliği ve anne-bebek bağlanması etkileyen diğer faktörlerin açıklığa kavuşturulması için daha büyük örneklem gruplarıyla çalışmalar yürütülmelidir. Ayrıca doğum sonrası bakım modellerinin annelerin güvenlik hisleri, emzirme öz yeterliliği ve bağlanma sürecine etkisi incelenmelidir. Öte yandan farklı kültürel özelliklere sahip annelerin güvenlik algıları, emzirme

ve bağlanma davranışları karşılaştırmalı olarak değerlendirilebilir. Ek olarak aile bireylerinin (özellikle babanın) doğum sonrası süreçte aktif rol almasının, annelerin güvenlik hissine, emzirme öz yeterliliğine ve bağlanma düzeyine etkisi araştırılabilir. Nitel çalışmalarla annelerin güvenlik hisleri, emzirme öz yeterliliği ve anne-bebek bağlanmasına yönelik derin ve zengin veriler elde edilebilir.

Araştırmanın Etik Yönü

Bu çalışma Helsinki Deklarasyonu ilkelerine uygun olarak yürütülmüştür. Araştırmaya başlamadan önce Amasya Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik kurul onayı alınmıştır (Karar tarihi: 07.09.2023, Karar no: 2023/108). Ayrıca araştırmanın yürütüleceği kurumdan izin alınmıştır (Tarih: 22.11.2023, Sayı: 2300132688). Veri toplama sürecinde araştırmacı öncelikle kendini tanıtmış ardından annelere araştırmanın amacı, gönüllülük esası, istedikleri zaman araştırmadan ayrılacakları, veri toplama formları ve elde edilen bilgilerin gizliliği hakkında bilgi vermiştir. Araştırmaya katılmaya gönüllü annelerin sözlü onamlarının alınmasının ardından yazılı bilgilendirilmiş onamları alınmıştır. Çalışmanın araştırmaya katılan annelere maddi/manevi herhangi bir olumsuz etkisi olmamıştır.

Çıkar Çatışması

Çalışma ile ilgili çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Teşekkür

Araştırmaya katılan tüm annelere içten teşekkürlerimizi sunarız.

KAYNAKLAR

1. Werner-Bierwisch, T., Pinkert, C., Niessen, K., Metzinger, S., & Hellmers, C. (2018). Mothers' and fathers' sense of security in the context of pregnancy, childbirth and the postnatal period: An integrative literature review. *BMC Pregnancy Childbirth*, 18(1), 1-16.
2. Karlström, A., Nystedt, A., & Hildingsson, I. (2015). The meaning of a very positive birth experience: Focus groups discussions with women. *BMC Pregnancy Childbirth*, 15(1), 1-8.
3. da Silva, J. K. A. M., dos Santos, A. A. P., de Oliveira Pontes, C., e Silva, J. M. d. O., Nascimento, Y. C. M. L., & dos Santos, C. I. R. (2024). Identification of early signs of change/mental health disorders in postpartum women to promote self-care. *Revista de Pesquisa, Cuidado é Fundamental Online*, 16, 1-7.
4. Mrkulić, E., & Idrizbegović, A. (2023). The significance of healthcare in the development of mother postpartum sense of security. *Knowledge-International Journal*, 59(4), 363-368.
5. Öztaş, H. G., Erdi, G., & Akçay, E. A. (2024). The impact of mothers' postnatal sense of security on their breastfeeding self-efficacy on postpartum depression. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13(2), 465-472.
6. Baykal, S., & Karakoç, A. (2021). Doğum sonrası dönemde depresyona yatkınlığın

- güvenlik his düzeyi ile ilişkisi. *Journal of Health Sciences and Management*, 1(3), 101-107.
7. Schaming, C., & Wendland, J. (2023). Postnatal mental health during the COVID-19 pandemic: Impact on mothers' postnatal sense of security and on mother-to-infant bonding. *Midwifery*, 117, 103557.
 8. Wiklund, I., Wiklund, J., Pettersson, V., & Boström, A. M. (2018). New parents' experience of information and sense of security related to postnatal care: A systematic review. *Sexual & Reproductive Healthc*, 17, 35-42.
 9. Yang, X., Gao, L.-l., Ip, W.-Y., & Chan, W. C. S. (2016). Predictors of breast feeding self-efficacy in the immediate postpartum period: A cross-sectional study. *Midwifery*, 41, 1-8.
 10. Abuchaim, E. d. S. V., Marcacine, K. O., Coca, K. P., & Silva, I. A. (2023). Maternal anxiety and its interference in breastfeeding self-efficacy. *Acta Paulista de Enfermagem*, 36, eAPE02301.
 11. Melo, L. C. d. O., Bonelli, M. C. P., Lima, R. V. A., Gomes-Sponholz, F. A., & Monteiro, J. C. d. S. (2021). Anxiety and its influence on maternal breastfeeding self-efficacy. *Revista Latino-Americana de Enfermagem*, 29, e3485.
 12. Mercan, Y., & Tari Selcuk, K. (2021). Association between postpartum depression level, social support level and breastfeeding attitude and breastfeeding self-efficacy in early postpartum women. *PloS one*, 16(4), e0249538.
 13. Koçak, V., Altuntuğ, K., & Ege, E. (2021). Annelerin öz yeterlikleri ve doğum sonu güvenlik hislerinin değerlendirilmesi. *Ebelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(1), 34-44.
 14. Katı, G. N., & Altuntuğ, K. (2024). Eş desteğinin annelerin doğum sonu güvenlik hisleri ile ilişkisi. *Güncel Hemşirelik Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 22-34.
 15. Derya, Y. A., Erdemoğlu, Ç., Özşahin, Z., & Karakayalı, Ç. (2019). Annenin doğumu algılamasının doğum sonu güvenlik hissine etkisi. *Ebelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(3), 88-95.
 16. Çilesiz, E., & Alparslan, Ö. (2023). Determination of the relationship between the level of mothers' postnatal sense of security and mother-infant bonding. *Journal of Contemporary Medicine*, 13(6), 1039-1045.
 17. Persson, E. K., Fridlund, B., & Dykes, A. K. (2007). Parents' postnatal sense of security (PPSS): Development of the PPSS instrument. *Scandinavian Journal Caring Science*, 21(1), 118-125.
 18. Geçkil, E., Koçak, V., Altuntuğ, K., & Ege, E. (2016). Annelerin doğum sonu güvenlik hisleri ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 19(4), 233-242.
 19. Dennis, C. L. (2003). The breastfeeding self-efficacy scale: Psychometric assessment of the short form. *Journal Obstetric Gynecologic & Neonatal Nursing*, 32(6), 734-744.
 20. Tokat, M. A., Okumuş, H., & Dennis, C.-L. (2010). Translation and psychometric assessment of the breast-feeding self-efficacy scale-short form among pregnant and postnatal women in Turkey. *Midwifery*, 26(1), 101-108.
 21. Taylor, A., Atkins, R., Kumar, R., Adams, D., & Glover, V. (2005). A new mother-to-infant bonding scale: Links with early maternal mood. *Archives of Women's Mental Health*, 8, 45-51.

22. Aydemir, H. K., & Alparslan, Ö. (2016). Anne-bebek bağlanma ölçeğinin Türk toplumuna uyarlanması: Aydın örneği. *Journal of Contemporary Medicine*, 6(3), 188-199.
23. Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., & Ullman, J. B. (2013). *Using multivariate statistics (6th ed.)*. Boston: Allyn and Bacon.
24. Yazar, M., & Altuntuğ, K. (2024). Postnatal sense of security of primiparous and multiparous mothers and affecting factors. *Current Psychology*, 43, 30061–30071
25. Koçak, V., Persson, E.-K., Svalenius, E. C., Altuntuğ, K., & Ege, E. (2021). What are the factors affecting parents' postnatal sense of security? *European Journal of Midwifery*, 5, 1-9.
26. Akça, G., & Yıldız, E. (2024). Annelerin emzirme öz yeterlilik düzeyi ve emzirmeye etki eden faktörler. *Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*, 28(1), 18-24.
27. Edis, E. K., Bal, S., Koç, E., & Başgöl, Ş. (2023). Acil ve planlı sezaryen olan kadınların travmatik doğum algısı ve emzirme öz-yeterlilik düzeylerinin belirlenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 10(4), 372-380.
28. Ergezen, Y., Efe, E., Çalışkan, F., & Dikmen, Ş. (2021). Doğum sonu dönemde annelerin emzirme öz-yeterlilik algıları ile emzirme başarıları arasındaki ilişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 14(3), 217-223.
29. Cantürk, D., & Kostak, M. A. (2020). Vajinal doğum yapan ve sezaryen operasyonu geçiren annelerin ilk emzirme davranışları, emzirme öz-yeterlilik düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13(3), 382-394.
30. Aydın, D., & Aba, Y. A. (2019). Annelerin sağlık okuryazarlığı düzeyleri ile emzirme öz-yeterlilik algıları arasındaki ilişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 12(1), 31-39.
31. Agudile, E. P., Okechukwu, C. A., Subramanian, S. V., Geller, A. C., & Langer, A. (2020). The roles of social networks and social support on breastfeeding practices in Nigeria. *International Journal of Medicine and Health Development*, 25(2), 57-69.
32. Altıparmak, S., Yılmaz, A. N., & Derya, Y. A. (2021). The effect of marital adjustment on mother-baby bonding and breastfeeding self-efficacy level. *Medicine Science*, 10(1), 174-178.
33. Üstüngör, N. (2022). *Doğum sonu obsesif kompulsif davranışların anne-bebek bağlanmasına etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
34. Çimen, K., & Varol, H. (2021). Maternal bağlanma düzeyi ve etkileyen faktörler. *Sakarya Üniversitesi Holistik Sağlık Dergisi*, 4(3), 126-135.
35. Özdemir, K., Başkaya, Y., & İdare, A. (2021). Annelerin maternal bağlanma düzeyleri ile algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Jinekoloji-Obstetrik ve Neonatoloji Tıp Dergisi*, 18(1), 638-642.
36. Açar, T., & Yıldırım, F. (2023). Preterm bebek annelerinin maternal bağlanma, emzirme öz-yeterliliği ve bakıma katılım düzeyleri. *Institute of Health Sciences Journal*, 8(3), 466-475.
37. Kumral S. (2021). *Doğum sonu dönemde algılanan eş desteği ve güvenlik hissinin kadınların emzirme öz yeterliliğine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). İstinye Üniversitesi, İstanbul.